

трансформації. Проаналізовано способи ресоціалізації різних категорій осіб, засуджених до позбавлення волі. Внесено пропозиції щодо удосконалення кримінально-виконавчої практики.

Ключові слова: позбавлення волі, виконання покарань, ресоціалізація, адаптація, способи ресоціалізації.

РЕЗЮМЕ

Стаття посвячена дослідженню особливостей ресоціалізації осіб, отримавших покарання в формі позбавлення волі, оскільки застосування цього виду покарання призводить до найбільш суттєвих соціально-психологічних трансформацій. Проаналізовані способи ресоціалізації різних категорій осіб, засуджених до позбавлення волі. Внесено пропозиції щодо удосконалення кримінально-виконавчої практики.

Ключевые слова: лишение свободы, исполнение наказаний, ресоциализация, адаптация, способы ресоциализации.

SUMMARY

The article deals with characteristics of re-socialization of individuals who have been sentenced of imprisonment, since the application of this type of punishment causes the most significant social and psychological transformation. Means of re-socialization of various categories of persons sentenced to imprisonment have been analyzed. Suggestions for improving the correctional practice have been made.

Keywords: deprivation of liberty, the execution of sentences, re-socialization, adaptation, methods of re-socialization.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Соціально-економічне становище України за січень-серпень 2011 року [електроний ресурс]: Криміногенна ситуація / Держ. ком. статистики України. – К.: CD-вид-во "Інфодиск", 2011.
2. Плахова О.М. Постпенітенціарна соціальна адаптація: фактори ефективності / О.М. Плахова // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. – 2010. – №16. – С.617-620.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 3. – Ст. 21.
4. Градецький А.В. Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі, колишніх суддів та співробітників правоохоронних органів / А.В. Градецький // *Вісник Запорізького юридичного інституту*. – 2010. – №1. – С. 186-193.
5. Гусак А.П. Напрямки ресоціалізації неповнолітніх злочинців, що засуджені за насильницькі злочини, в умовах позбавлення волі / А.П. Гусак // *Університетські наукові записки*. – 2009. – №3. – С.190-194.

УДК 347.726:334.736

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДНОСИН З УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-БУДІВЕЛЬНИМ КООПЕРАТИВОМ

Позова Д.Д., аспірантка кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська національна юридична академія»

Запровадження в Україні системи задоволення житлових потреб громадян, побудованої на приватноправових засадах, скорочення обсягів державного фінансування житлового будівництва, низький рівень середньої забезпеченості житлом і недоступність іпотечного кредитування для широкого загалу – все це зумовлює актуальність і своєчасність дослідження правового становища житлово-будівельних кооперативів (далі – ЖБК) як альтернативного способу вирішення житлової проблеми.

ЖБК не були об'єктом комплексного дослідження вчених в Україні протягом останніх майже двох десятиріч. Деякі питання теоретичного характеру, пов'язані з ЖБК, порушуються в наукових працях М.К. Галянтича, І.М. Кучеренко, О.В. Воронової, О.М. Берназ-Лукавської, П.П. Черевко. Здебільшого прикладним аспектам їхньої організації і діяльності присвячені публікації А. Боровської, І. Величко, В. Добровського, Н. Доценко-Белоус, В. Кобилянського, В. Луцюка, Д. Сичкаря, І. Чалого тощо. Однак потребують подальшого наукового обґрунтування і вивчення низка питань теоретичного та практичного характеру, серед них – правова природа відносин з управління ЖБК.

Метою даної статті є визначення правової природи відносин з управління ЖБК на підставі аналізу відповідних положень чинного законодавства та теоретичного надбання.

Перш за все, слід установити галузеву приналежність відносин з управління ЖБК. В науковій літературі іноді висловлюється точка зору, що управлінські відносини в кооперативі належать до адміністративно-правових [1], з чим навряд чи можна погодитись. Адже предметом регулювання адміністративного права є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з організацією і функціонуванням органів державного управління; державним управлінням сферами суспільного життя, функціонуванням адміністративної юстиції і притягненням до адміністративної відповідальності [2, с. 300]. Отже, внутрішні відносини в юридичних особах з управління не можуть бути визнані адміністративно-правовими. Зауважимо, що досить часто адміністративні правовідносини називають управлінськими, тому з метою уникнення термінологічної плутанини вважаємо за

необхідне говорити про відносини з управління ЖБК.

Виходячи з ч. 1 ст. 1 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. (далі – ЦК України) предметом цивільно-правового регулювання є особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. На відміну від Цивільного кодексу УРСР 1963 р., який розрізняв у ст. 1 дві групи немайнових відносин: особисті немайнові відносини, пов'язані з майновими, й інші особисті немайнові відносини, ЦК України не передбачає такого поділу. При цьому до змісту особистих немайнових відносин входять особисті немайнові права фізичної особи (деякі з них можуть належати і юридичній особі). З-поміж невичерпного переліку цих прав ЦК України у ст. 100 називає право участі в товаристві, яке слід розуміти саме як право участі в управлінні товариством. Якщо говорити про кооператив, то тоді до змісту цього включаються такі правомочності членів кооперативу, як право на участь у загальних зборах кооперативу, право вимагати їх скликання, право обирати (бути обраним) до виборних органів кооперативу, право голосу тощо.

Визначаючи випадки застосування терміну «особисті права», М.М. Агарков фактично виокремлює дві групи особистих немайнових прав: 1) всього роду немайнові права, наприклад, в особистих сімейних відносинах, 2) деякі немайнові права, а саме права на блага, невідокремлювані від особистості суб'єкта права (честь, гідність, ім'я, авторство), які захищаються від будь-чого і будь-кого (так звані абсолютні) [3, с. 41]. Остання група прав відрізняється від попередньої, перш за все, тим, що вони не можуть бути припинені ні шляхом правочинів, ні в силу інших юридичних дій і характеризують кожного громадянина незалежно від його соціального і службового становища, незалежно від того, перебуває він чи не перебуває членом якоїсь організації. Права, що витікають із членства громадян у різних кооперативних і суспільних організаціях, С.М. Братусь відносить до першої групи особистих немайнових прав. Вони не відокремлювані, не відчужувані від члена організації до тих пір, поки він є членом організації [4, с. 73–74].

Остання теза, на думку О.В. Лебедевої, є суперечливою: якщо членські права виникають при вступі в кооператив і втрачаються при виході з нього, то вони є відчужуваними. Заперечуючи особистий характер членських правовідносин, вчена вказує також на те, що член кооперативу вправі уступити свої права і обов'язки члена кооперативу іншому члену кооперативу на будь-якому етапі членства шляхом укладення договору [5, с. 148, 151]. Проте навряд чи можна погодитись з подібними запереченнями. Адже особистий характер немайнового права участі в управлінні пояснюється тим, що воно є невід'ємним правом не кожної особи, а лише тієї, яка має статус члена кооперативу, і не протягом всього життя, а на протязі існування членських правовідносин. Тому при припиненні цих відносин відповідно припиняється зазначене право. Що ж стосується невідчужуваності права участі в управлінні як особистого права, то воно не може окремо передаватися іншій особі, на що звертається увага в ч. 1 ст. 100 ЦК України. Слід погодитись із тим, що тут мається на увазі, що окремо від майнових прав, і в цьому полягає специфіка цього права в порівнянні з іншими особистими немайновими правами, які, за загальним правилом, не підлягають передачі іншій особі будь-якими механізмами [6, с. 28].

Невідчужуваність у вищезазначеному розумінні проявляється також у неможливості спадкування права участі в управлінні окремо від майнових прав. Проте звертає на себе увагу формулювання ч. 1 ст. 1219 ЦК України, згідно з якою не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема особисті немайнові права; право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами. Думається, що в даному випадку законодавець є непослідовним у застосуванні категоріального апарату. На підставі системного тлумачення даної норми та положень ст. 147 ЦК України, ст.ст. 55, 65, 69, 77 Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р., ст. 7 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. можна дійти висновку, що під правом участі тут розуміється право на вступ до товариства. Так, в акціонерному товаристві передбачається безумовне набуття статусу акціонера в результаті спадкування чи правонаступництва права власності на цінні папери цього товариства. Так само, незалежно від волі інших осіб, відбувається спадкування частки у статутному капіталі товариства з обмеженою (додатковою) відповідальністю, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається за згодою інших учасників (ч. 5 ст. 147 ЦК України). В останньому випадку підлягають застосуванню положення ст. 55 Закону України «Про господарські товариства» щодо переважного права вступу до товариства або відмови від нього. Натомість, у повному та командитному (стосовно часток повних учасників) товариствах спадкоємці (правонаступники) не стають одразу їх учасниками товариства, а мають лише переважне право на вступ.

Враховуючи викладене, викликає заперечення висловлена в літературі точка зору, що правонаступництво є неприпустимим у тій частині членського правовідношення, яку складають права та обов'язки з управління справами і власністю кооперативу [7, с. 82]. Такий висновок ґрунтується на тому, що членство як особисте право не допускає правонаступництва [8, с. 36]. Зауважимо, що в наведеній тезі Ш.Д. Чиквашвілі, очевидно, має на увазі право на вступ до кооперативу, говорячи про те, що спадкоємці-пайщики не стають членами кооперативу механічно: в порядку спадкування переходить лише право на паснакопичення, на якому і ґрунтується право спадкоємців вимагати прийняття їх у члени кооперативу [8, с. 36]. Думається, що І.Т. Хламов, говорячи про те, що право членства є особистим правом громадян і його не можна набути шляхом купівлі-продажу, дарування або інших угод (похідним способом), так само розуміє під ним право на вступ до кооперативу [9, с. 71]. Варто підкреслити, що право участі в управлінні кооперативом і право на вступ до нього є окремими суб'єктивними особистими немайновими правами, при цьому друге з них не входить до складу

прав у сфері управління кооперативом. Право на вступ до кооперативу є особистим немайновим правом, яке, дійсно, не передається і не успадковується. У осіб, які отримали право на частку в загальному майні на підставі цивільно-правового договору або в порядку спадкування, виникає самостійне право на вступ до кооперативу. При цьому вірною видається позиція російського законодавця, згідно з якою спадкоємцю члена житлово-будівельного кооперативу не може бути відмовлено в прийомі у члени кооперативу, а якщо спадкоємців декілька, то питання про те, хто з них може бути прийнятий в члени кооперативу, вирішується законодавством та установчими документами (ст. 1177 Цивільного кодексу РФ [10]). Думається, що аналогічне положення необхідно закріпити в чинному законодавстві. О.М. Гедзенхадзе вважає, що хоча переважне право на вступ до кооперативу не рівнозначне правонаступництву, але досить до нього наближено, оскільки кооператив, відносно якого виникло переважне право, повинен вступити у членські правовідносини з такою особою, переважно перед всіма іншими громадянами. Така теза видається невірною, оскільки правонаступництво передбачає перехід прав та обов'язків спадкодавця до інших осіб (спадкоємців), а право на вступ до кооперативу виникає у спадкоємців вперше.

Слід звернути увагу на те, що згідно з однією з позицій всі особисті немайнові права (або правовідносини) є, безперечно, абсолютними [11, с. 191; 12, с. 75]. Проте ряд вчених визнають можливість існування відносних немайнових прав (правовідносин). Так, Ф.О. Богатирьов, розуміючи під корпоративним правом можливість брати участь в управлінні, зазначає, що корпоративні відносини існують поряд із зобов'язальними і є відносними немайновими відносинами [13, с. 92]. О.В. Лебедева, в свою чергу, відзначає, що немайнові права учасника членських відносин є відносними [5, с. 150]. До відносних суб'єктивних цивільних прав, окрім зобов'язальних, А.В. Власова відносить також відносні немайнові права [14, с. 65–66].

Поділяючи точку зору зазначених авторів про відносний характер деяких немайнових прав, в тому числі і права участі в управлінні, хотілося б заперечити як проти їх протиставлення особистим немайновим правам, так і проти позиціонування їх окремо від зобов'язальних прав (правовідносин), що безпосередньо пов'язано з одним із дискусійних питань у цивілістиці, а саме можливістю існування немайнових зобов'язань. Як зазначає М.М. Сібільов, в сучасних умовах можливість існування немайнових зобов'язань узгоджується з принципом свободи договору та новим поглядом на сутність і роль нематеріальних благ у цивільному обороті. За словами вченого, в радянські часи обґрунтування неможливості існування зобов'язань немайнового характеру було пов'язане з недооцінкою тоді ролі немайнових благ. Проте і в ті часи І.Б. Новицький вважав, що змістом зобов'язання може бути право вимоги вчинення будь-якої правомірної дії, що заслуговує на захист, підкреслюючи при цьому, що ніколи норми цивільних кодексів або інших актів цивільного законодавства не обмежували змісту зобов'язання ознакою лише його майнового характеру [15, с. 10].

Таким чином, відносини з управління житлово-будівельним кооперативом представляють собою немайнове зобов'язання, в якому праву участі в управлінні кореспондує відповідний обов'язок кооперативу вчиняти певні дії або утримуватись від їх вчинення, який виконується його органами в межах їх компетенції. Водночас кооператив так само наділяється правами у сфері управління, зміст яких визначений у нормах, які регулюють компетенцію його органів. Їм протистоїть обов'язок членів кооперативу виконувати і дотримуватись прийнятих повноважними органами кооперативу внутрішнькооперативних актів. Зазначене дозволяє говорити про диспозитивний (правонадільючий) метод правового регулювання цих відносин, який характеризується юридичною рівністю і вільним волевиявленням сторін. Зауважимо, що підпорядкування меншості членів кооперативу волі більшості не дає підстав визначати метод регулювання як імперативний (метод субординації), оскільки управління кооперативом здійснюється на засадах самоврядування, всі члени кооперативу мають змогу брати участь у формуванні волевиявлення кооперативу шляхом участі в загальних зборах, маючи при цьому рівні права голосу. Як справедливо зазначає О.С. Іоффе, між суб'єктом цивільного права не встановлюються відносини влади і підпорядкування, уповноважений володіє лише правом, а не *imperium*-ом, зобов'язаний зв'язаний його претензією, а не його велінням [16, с. 33]. Таким чином, відносини з управління житлово-будівельним кооперативом є цивільними особистими немайновими правовідносинами.

Варто зауважити, що в цивілістиці позиція щодо віднесення прав, пов'язаних із управлінням кооперативом, взагалі до категорії немайнових і, зокрема, до особистих немайнових прав не є одноставною. Так, відносини з управління житлово-будівельним кооперативом часто визначають як організаційні. На думку О.М. Подрабінок, вони не мають безпосереднього майнового змісту і спрямовані на упорядкування майбутніх відносин між кооперативом і його членами [17, с. 30]. О.В. Лебедева вважає, що членські правовідносини містять в собі організаційні елементи, але вони мають залежний, обслуговуючий характер. До складу членсько-організаційних правовідносин входять немайнові права та обов'язки, які служать для здійснення корпоративного самоуправління [5, с. 154, 158]. О.М. Гедзенхадзе, хоча й говорить про те, що права та обов'язки з управління кооперативом носять особистий немайновий характер, проте водночас називає їх та відповідні правовідносини організаційними [7, с. 57, 77–80]. В основі подібних поглядів лежить концепція немайнових організаційних відносин, яка найбільш ґрунтовно була розроблена О.А. Красавчиковим, який виокремлює три групи немайнових правовідносин: 1) особисті немайнові відносини, 2) немайнові відносини, які формуються з приводу об'єктів творчої діяльності (у зв'язку зі створенням та використанням), 3) організаційні відносини [11, с. 12–14]. Точка зору, що коло відносин, які мають немайновий зміст і формуються на засадах, які відображають сутність методу цивільно-правового регулювання, не зводиться лише до особистих немайнових, знаходить підтримку і в сучасній доктрині цивільного права [18]. Проте ми підтримуємо традиційне уявлення про предмет цивільно-правового регулювання, який становлять особисті немайнові та майнові відносини, що до того ж закріплено у ст. 1 ЦК України. На підставі вищевикладеного,

неприйнятним є також визначення деякими вченими права участі в управлінні і відповідних правовідносин як майнових [8, с. 32; 19, с. 34, 40-41].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що правовідносини з управління ЖБК є врегульованими нормами цивільного права відносними особистими немайновими відносинами. Поряд із житловими, пайовими та іншими майновими відносинами вони входять до складу комплексних членських правовідносин в ЖБК. Як справедливо зазначається в літературі, дані відносини мають своїм призначенням координацію всіх інших відносин у кооперативі, приведення їх в систему; це – з'єднуюча ланка між всіма суб'єктами внутрішньокооперативних відносин, яка призначена слугувати збереженню параметрів системи у потрібному заданому напрямі [20, с. 18].

РЕЮМЕ

У статті досліджується правова природа відносин з управління житлово-будівельним кооперативом на підставі аналізу норм законодавства та теоретичного надбання, обґрунтовується їхня приналежність до особистих немайнових відносин, які регулюються нормами цивільного права.

Ключові слова: житлово-будівельний кооператив, відносини з управління, особистий, немайновий.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется правовая природа отношений по управлению жилищно-строительным кооперативом на основе анализа норм законодательства и теоретического наследия, обосновывается их принадлежность к личным неимущественным отношениям, регулируемым нормами гражданского права.

Ключевые слова: жилищно-строительный кооператив, отношения по управлению, личный, неимущественный.

SUMMARY

In the article a legal nature of management relations of a building and loan association is researched under the basic legislation and theoretical heritage analysis. Their belonging to the personal non-property relations, which are regulated by legal standards of civil law, is grounded.

Key words: building and loan association, management relations, personal, non-property.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Прокопченко И. П. Административная и финансовая деятельность жилищно-строительного кооператива / И. П. Прокопченко. — М., 1964. : Цит. по : Лыкова Э. Б. Правовое регулирование отношений в жилищно-строительных кооперативах / Э. Б. Лыкова. — Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1978. — С. 33; Алиев Т. Т. Проблемы правового регулирования организации и деятельности потребительской кооперации : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Т. Т. Алиев. — Саратов, 1999. — С. 22—24.
2. Введение в украинское право / под. общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — Одесса : Юридична література, 2009. — 768 с.
3. Агарков М. М. Обязательство по советскому гражданскому праву. Ученые труды ВИЮН / М. М. Агарков. — М. : Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1940. — № 3. — 192 с.
4. Братусь С. Н. Предмет и система советского гражданского права / С. Н. Братусь. — М. : Госюриздат, 1963. — 197 с.
5. Лебедева О. В. Правовое регулирование кооперации в сфере жилищных отношений : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.03 / Лебедева Ольга Викторовна. — М., 2007. — 232 с.
6. Спасибо-Фатеева І., Дуденко Т. Правова природа майнових і корпоративних прав, їх оборотоздатність та деякі аспекти застави / Інна Спасибо-Фатеева, Тетяна Дуденко // Юридичний радник. — 2005. — № 2. — С. 26—30.
7. Гедзенхадзе Е. Н. Жилищно-строительные кооперативы в городе и селе / Е. Н. Гедзенхадзе. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1976. — 176 с.
8. Чиквашвили Ш. Д. Личные и имущественные правоотношения в жилищных кооперативах / Ш. Д. Чиквашвили. — М. : «Юрид. лит.», 1973. — 216 с.
9. Хламов И. Т. Жилищно-строительная кооперация в СССР. Правовые вопросы : Уч. пособие / И. Т. Хламов. — Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1982. — 183 с.
10. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) [Текст] : Федеральный закон № 51 от 30.11.1994 г. // [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=112770>.
11. Советское гражданское право: Учебник. В 2-х томах. Т. 1 / [Илларионова Т. И., Кириллова М. Я., Красавчиков О. А. и др.] : под ред. О. А. Красавчикова. — [3-е изд., испр. и доп.]. — М.: Высшая школа, 1985. — 544 с.
12. Гражданское право Украины: [учебник для вузов системы МВД Украины]: В 2-х частях. Часть I / [А. А. Пушкин, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка и др.] ; под ред. А. А. Пушкина, В. М. Самойленко. — Х. : Основа, 1996. — 440 с.
13. Богатырев Ф. О. Состав относительных неимущественных гражданских отношений / Ф. О. Богатырев // Журнал российского права. — 2002. — № 11. — С. 84—94.
14. Власова А. В. Структура субъективного гражданского права / А. В. Власова — Ярославль : ЯрГУ, 1998. — 116 с.

15. Цивільне право України Підручник: У 2 т. Т. 2 / [Борисова В. І., Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 552 с.
16. Иоффе О. С. Правоотношение по советскому гражданскому праву / О. С. Иоффе. — Ленинград : Из-во Ленинградского ун-та, 1949. — 144 с.
17. Подрабинок Е. М. Правовое регулирование отношений по привлечению денежных средств граждан для жилищного строительства : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.03 / Подрабинок Елена Михайловна. — Екатеринбург, 2008. — 179 с.
18. Мельникова Т. В. К вопросу о характере внутренних отношений в юридическом лице / Т. В. Мельникова // Российский юридический журнал. — 2006. — № 2. — С. 116—124; Кирсанов К. А. Гражданско-правовые организационные отношения (теоретический аспект) / К. А. Кирсанов // Российский юридический журнал. — 2003. — № 2. — С. 9—13.
19. Гражданское право: В 4 т. Том 1 : Общая часть : Учебник / под ред. Е.А. Суханова. — [3-е изд., перераб. и доп.] — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 720 с.
20. Лыкова Э. Б. Правовое регулирование отношений в жилищно-строительных кооперативах / Э. Б. Лыкова. — Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1978. — 103 с.

УДК 346.1

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Полюхович В.І., старший науковий співробітник НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, кандидат юридичних наук.

Питання правового регулювання інститутів спільного інвестування були предметом дослідження в роботах Вінник О. М., Головка А.Т., Кологойди О.В., Кузнецової Н.С., Мамутова В.К., Посполітака В.В., Пушкаша М.М. та ін.. Дана стаття спрямована на поглиблення розвитку результатів наукових досліджень вищевказаних вчених та надання авторського бачення та пропозицій щодо предмету дослідження.

Мета статті – надати пропозиції щодо правового регулювання діяльності інститутів спільного інвестування на фондовому ринку України.

Інститути спільного інвестування (ІСІ) – це інституційні професійні інвестори для яких інвестування власних і залучених коштів є єдиним (виключним) видом діяльності, здійснюваної на професійній основі. До суб'єктів інвестиційної діяльності на фондовому ринку відносяться інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), що діють на підставі Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року № 2299-III (далі – Закон України «Про ІСІ»). За період, що пройшов з часу прийняття закону, в роботі інститутів спільного інвестування в Україні накопичений певний досвід, що є підставою для внесення змін до діючої нормативної бази. В межах статті ми спробуємо проаналізувати окремі питання правого регулювання діяльності ІСІ.

Одним із основних засобів зниження системного ризику при здійсненні інвестування є застосування диверсифікації при формуванні інвестиційного портфеля. Сучасна портфельна теорія говорить: складання портфеля цінних паперів різних національних емітентів усуває несистематичний ризик, однак не в змозі ліквідувати систематичний ризик, пов'язаний з функціонуванням економіки в цілому. Систематичний ризик може бути мінімізований шляхом інтернаціоналізації портфеля - включення до нього цінних паперів іноземних емітентів [1]. Однак поки ступінь диверсифікованості інституціональних інвесторів далека від оптимальної. Частка іноземних паперів в активах інституціональних інвесторів значно менше частки іноземних ринків у світовій капіталізації. Це пов'язано зі нормативно встановленою структурою активів інституціональних інвесторів, що носить яскраво виражений національний характер. Саме залежність від національного ринку стала причиною різкого зростання активів ІСІ в 2006-07 роках, а потім настільки ж різкого падіння в 2009-10 роках. Таких різких коливань не було відмічено на іноземних фондових ринках. В зв'язку з цим, на нашу думку, доцільним є підвищення визначених в статті 4 Закону України «Про ІСІ» розмірів пакетів цінних паперів іноземних емітентів до 50 відсотків загальної вартості активів диверсифікованих ІСІ з правом останніх самостійно визначати їх структуру, а саме співвідношення між пакетами цінних паперів, доходи за якими гарантовано урядами іноземних держав та пакетами акцій та облігацій іноземних емітентів, які допущені до торгів на організованих фондових ринках іноземних держав та пройшли лістинг на одній з провідних фондових бірж світу. Адже державні іноземні цінні папери є стабільним засобом зберігання заощаджень з низьким рівнем доходності але високими гарантіями на протипагу акціям та облігаціям емітентів – юридичних осіб. Нам можуть заперечити, що підвищення розмірів пакетів цінних паперів іноземних емітентів в структурі активів ІСІ має своїм наслідком фінансування іноземних економік на протипагу вітчизняній. Частково це так, але об'єктивно інвестування повинно вирішувати декілька завдань одночасно, і одним із них є захист інтересів інвестора, гарантування прибутку від інвестицій. Саме тому встановлення 50 відсоткової межі, на нашу думку, є розумним балансом між інтересами інвестора та завданнями по розвитку вітчизняної економіки.

Одночасно за для розвитку ринку цінних паперів в Україні на протипагу ринку кредитних інструментів